

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ»

Ступінь освіти	магістр
Освітня програма	«Германські мови та література (переклад включно), перша - англійська»
Тривалість викладання	3-4 чверті
Заняття	II семестр 2025/2026 н.р. 4 години на тиждень
Практичні	
Мова викладання	українська
Кафедра, що викладає	перекладу

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

Онлайн-консультації*: Teams – команда «Особливості лінгвістичної експертизи» (https://teams.microsoft.com/l/channel/19%3A3NnLea_A03cryUL4nyMG98ZKOe1uYos2dsmdtu31KQo1%40thread.tacv2/General?groupId=c6565b3f-d42b-47d6-9412-dc7d39ed7033&tenantId=6cbb82a7-8f8b-4e21-8922-e8dd1f03e636)

Інформація про викладача:

Біла Альона Валеріївна (практичні заняття)	Старший викладач
Персональна сторінка	https://pereklad.nmu.org.ua/ua/bila.php
Е-пошта:	bila.a.v@nmu.one

1. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Особливості лінгвістичної експертизи» є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців у сфері прикладної лінгвістики та судової експертизи. Передбачається вивчення теоретичних засад, методологічних підходів і практичних аспектів проведення лінгвістичних експертиз мовлення — як усного, так і письмового, з урахуванням правових, комунікативних і міжкультурних вимог.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Особливості лінгвістичної експертизи» – формування у здобувачів навичок аналізу текстів різних жанрів і стилів, розвитку вмінь виявляти й інтерпретувати мовні одиниці та структури, добирати адекватні методи дослідження залежно від завдання експертизи, а також підготовки аргументованих і професійних висновків.

Завдання курсу:

- сформувати професійні компетентності у сфері судової лінгвістики та лінгвістичної експертизи мовлення;
- ознайомити студентів з нормативно-правовими засадами, методологією та досвідом провідних фахівців у сфері експертиз;

- розвивати критичне мислення шляхом аналізу прикладів експертиз і типових помилок;
- забезпечити оволодіння практичними навичками застосування лінгвістичних методів для підготовки науково обґрунтованих висновків.

3. Результати навчання:

- вільно спілкуватися з професійних питань щодо призначення та проведення лінгвістичної експертизи державною та іноземною мовами;
- ефективно працювати з інформацією, здійснювати її пошук, критичний аналіз, класифікацію та систематизацію;
- використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення спеціалізованих завдань;
- аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та описувати мовні процеси;
- знати основні теорії та концепції прикладної лінгвістики й застосовувати їх у професійній діяльності;
- збирати, інтерпретувати та застосовувати факти мови й мовлення у професійних завданнях;
- здійснювати логічний аналіз інформації, виявляти помилки та оцінювати значущість даних;
- застосовувати методи теоретичної та прикладної лінгвістики для розв'язання складних завдань експертизи;
- створювати алгоритми дослідження для виконання експертних завдань.

4. Структура курсу ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Юридичний статус лінгвістичної експертизи. Регламентація експертної діяльності законами України. Відповідність експертної діяльності лінгвіста (судового експерта-лінгвіста) Конституції України.

Тема 2. Спеціальна експертиза в Законі України «Про судову експертизу». Експертна діяльність мовознавця в Законі України «Про інформацію». Компетенція лінгвіста-експерта в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Експертна діяльність мовознавця в Законі України «Про рекламу» та Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні».

Тема 3. Особливості спеціальної експертизи в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Лінгвістична експертиза в інших юридично-правових документах.

Тема 4. Організація судово-експертної діяльності в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Аргументація меж компетенції лінгвіста-експерта в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень.

Тема 5. Лінгвістична експертиза в юридичній сфері зарубіжних країн: спеціальна експертна діяльність у країнах Європейського Союзу, США та Канади. Лінгвістична експертиза в юридичній сфері зарубіжних країн: спеціальна експертна діяльність у країнах слов'янського світу.

Тема 6. Лінгвістична експертиза сучасної соціальної комунікації України: типи лінгвістичних експертиз.

Тема 7. Типи експертиз за структурно-змістовими характеристиками: Одноосібні та комісійні експертизи. Основні та додаткові експертизи. Первинні та вторинні експертизи. Однорідні та комплексні експертизи.

Тема 8. Типи експертиз за функціональною спрямованістю. Лінгвістична експертиза текстів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації громадян. Лінгвістична експертиза з правового захисту товарного знака (логотипа). Лінгвістична експертиза з правового захисту інтелектуальної власності та авторського права. Лінгвістична експертиза текстів, що порушують законодавство України про мову. Лінгвістична експертиза офіційних документів. Лінгвістична експертиза з ідентифікації власних назв.

Тема 9. Типи експертиз за комунікативними сферами. Лінгвістична експертиза масмедійного тексту. Лінгвістична експертиза бізнесового, фінансового і економічного текстів. Лінгвістична експертиза політичного тексту.

Тема 10. Фаховий потенціал лінгвіста в законодавчо визначених експертизах.

Тема 11. Методики судових експертиз - спеціальні методики - методики лінгвіста-судового експерта: апробація понять у юрислінгвістиці. Методики судових експертиз: фахова філологічна аргументація. Спеціальні методики: сучасні юрислінгвістичні дефініції та їх верифікація. Методики лінгвіста-експерта: пошук нових принципів аналізу.

Тема 12. Законодавчо визначені судові експертизи та спеціальні методики: межі компетенції лінгвіста. Почеркознавча та авторознавча експертиза: лінгвістичний складник. Експертиза відеозвукозапису: мовознавча аргументація. Психологічна експертиза та особливості проведення комплексної психолого-лінгвістичної експертизи. Експертиза у сфері інтелектуальної власності: вербалізація лінгвістичних критеріїв.

Тема 13. Текст у спеціальному лінгвоекспертному аналізі.

Тема 14. Текст як вербалізована свідомість в експертному аналізі.

Тема 15. Характеристики усного та писемного тексту як об'єкта лінгвістичного аналізу.

Тема 16. Аналіз монологічної /діалогічної мови в експертизі.

Тема 17. Проектування висновку судового експерта - складання зразкового висновку за умовним запитом суду з фіксацією об'єкта, завдань, джерел дослідження, аналізом мовних одиниць та формулюванням підсумкових висновків. Аналіз актуального членування речення - виявлення теми і реми, маркерів логічного наголосу, визначення впливу інформаційної структури на правову інтерпретацію висловлювання. Використання фразеологічних шаблонів і кліше в юридичному дискурсі - складання тематичних добірок, класифікація, трансформація, встановлення міжмовних відповідників.

Тема 18. Зіставлення лексичних елементів у перекладі правових текстів - зіставлення терміноодиниць, фразем і структур у перекладах з/на українську мову, виявлення потенційних семантичних зміщень. Вичленовування релевантної інформації з усного повідомлення - прослуховування аудіофрагментів із подальшим усним/письмовим викладом, виявлення ключових одиниць для ідентифікації мовця. Поповнення бази фонетичних сигнатур - фіксація типових інтонаційних, фонетичних та акцентологічних маркерів мовлення (регіональних, соціолектних тощо). Формулювання дефініцій для експертного словника - складання лінгвістичних визначень для ключових понять експертизи (семантична дифамація, мовна агресія, образа честі тощо).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення*

1. Технічні засоби навчання.
2. Дистанційна платформа MOODLE, TEAMS.
3. Друкований та роздатковий матеріал.

6. Система оцінювання та вимоги

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре/Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії здобувача за вимогами НРК до 7го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувач на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються здобувачам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури

практичні	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час практичних занять	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням студента
-----------	-------------------------------------	---	------------------------------------	---

Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком складовим опису кваліфікаційного рівня за НРК, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожної складової опису кваліфікаційного рівня за НРК.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання здобувача ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії здобувача для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерію використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O/ = 100 a/m,$$

де a - число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m - загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

7. Політика курсу

7.1 Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та

виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка". http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2 Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту. Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Офіс365 та відвідування групи у Teams, перегляд новин на Телеграм-каналі.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є виконання індивідуального завдання в команді Teams «Особливості лінгвістичної експертизи»

(https://teams.microsoft.com/l/channel/19%3A3NnLea_A03cryUL4nyMG98ZKOe1uYos2dsmdtu31KQo1%40thread.tacv2/General?groupId=c6565b3f-d42b-47d6-9412-dc7d39ed7033&tenantId=6cbb82a7-8f8b-4e21-8922-e8dd1f03e636).

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Teams.

7.3 Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіт, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквіумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6 Бонуси

Здобувачі вищої освіти, які брали активну участь у всеукраїнських або міжнародних науково-практичних конференціях (у формі виступу з доповіддю чи публікації тез), отримують додатково 5 балів до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.7 Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Особливості лінгвістичної експертизи».

8. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Лінгвістична експертиза: підручник. К. : ВПЦ "Київський університет", 2021. 244 с.
2. Гарбера І.В. Основи лінгвістичної експертизи тексту : Навчально-методичний посібник. Вінниця, 2020. 220 с.
3. Рувін О.Г. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. Посібник. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 424 с.

Допоміжні

1. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навчальний посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 286 с.
2. Antoshchuk A., Myrovska A., Sakovskyi A.. The basics of criminalistic: educational manual. Kyiv: FOP Maslakov, 2018. 82 p.
3. Shepitko V. Textbook of Criminalistics. Vol I: General Theory. Kharkiv: Apostille Publishing House LLC, 2016. 488 p.
4. Huang, F.; Hao, H.; Chen, W.; Sun, J.; Shi, W.; Zhang, L.; Wnag, Z. Research on Electronic Signature Handwriting Recognition Based on Dynamic Features. Mod. Comput. 2020, 5, 84–88.
5. Lyman M.D. Criminal Investigation. The Art and the Science. Prentice Hall, 2010. 688 p.
6. O'Hara C.E., O'Hara G.L. Fundamentals of criminal investigation. Charles C. Thomas Pub Ltd., 2004. 907 p.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Верховний Суд України: інформаційний. URL: <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>
4. Конституційний Суд України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
5. Міністерство внутрішніх справ України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>
6. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>
7. Уповноважений Верховної Ради з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>
8. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
9. Експертна служба МВС України | ДНДЕКЦ. URL: <https://ndekc.mvs.gov.ua/>
10. Дніпропетровський НДЕКЦ МВС України. URL: <https://ndekc.dp.ua/>